

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:
_____ dos. Zaur Məmmədov
_____ "_____" _____ 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 7001001-İbtidai təhsil

Fakültə: Filologiya və ibtidai təhsil (Magistratura)

Kafedra: Pedaqogika, psixologiya və incəsənət

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: İbtidai təhsil pedaqogikasının tarixi

Proqram: ADPU-nun Elmi-Metodik Şurasının qərarı ilə çap edilmişdir. Bakı-2020

Kodu: MİF-B02

Tədris ili: I (2025-2026) Semestr: I

Tədris yükü. Cəmi: 150 saat: auditoriya-30 saat (15 saat müəhazirə, 15 saat seminar)

Tədris forması: Əyani

AKTS üzrə kredit: 5 kredit

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, dərəcəsi: ped.e.n., dos. Əliyev Afiq Xanoğlu oğlu

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə.məmmədov k. 19

E-mail ünvanı: qi.afiq1958@gmail.com

III. Təvsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

Əsas ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının Təhsil Haqqında Qanunu. Bakı, 2009
2. Hüseynzadə R.L. Qədim və erkən orta əsrlərdə tərbiyə, təhsil və pedaqoji fikir. Bakı: Nurlan, 2007.
3. F.Rüstəmov. Pedaqogika tarixi. Bakı, 2006
4. Əhmədov H. Azərbaycan məktəb və pedaqoji fikir tarixi. Bakı, Təhsil, 2001.
5. Talıbov Y., Sadiqov F., Quliyev S. Azərbaycanda məktəb və pedaqoji fikir tarixi. Bakı, Ünsiyyət, 2000.
6. F.İbrahimov, R.Hüseynzadə. Pedaqogika.II cild.Bakı, 2013
7. Yəqubi Ə.R. Azərbaycanda təlim-tərbiyə mədəniyyəti, təhsil və pedaqoji fikir tarixi. Bakı, Nurlan, 2005.

Əlavə ədəbiyyat:

8. A.Mehrabov. Müasir təhsilin metodoloji problemləri.Bakı, 2012
9. Mehrabov A. Azərbaycan təhsil sisteminin müasir problemləri. Bakı: Mürəccim, 2007.
10. Mehrabov A., Əliyev R. Qloballaşma, millilik və təhsil siyasəti //Təhsil, mədəniyyət, incəsənət, 2006, №3-4.

IV. Fənnin təsviri və məqsədi: İbtidai təhsil pedaqogikasının tarixi və metodologiyasında pedaqoji tədqiqatların metodoloji əsasları izah edilir, Pedaqogika elminin tədqiqat metodları və metodoloji yanaşmalar; pedaqoji prosesin prinsipləri və qanunauyğunluqları; ibtidai siniflərdə tədrisin inkişaf istiqamətləri və metodoloji problemləri ilə əlaqədar didaktik materiallar çatdırılır.

Kursun öyrənilməsi dairəsində magistrantlarda metodoloji biliklərin qurulmasının öyrənilmə səviyyələri, pedaqoji tədqiqatların texnologiyası, elmi-tədqiqat işlərinin aparılması üzrə praktik bacarıq və vərdişlər formalaşdırılır.

VII Davamiyyətə verilən tələblər:

Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan билетinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakı kimidir:

- 10 bal – tələbə keçilmiş materialı dərinlən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal – tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun məzmununu açə bilir.
- 8 bal – tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir.
- 7 bal – tələbə keçilmiş materialı yaxşı başə düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir.
- 6 bal – tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal – tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal – tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir.
- 3 bal – tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırmağı bacarmır.
- 1-2 bal – tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal – suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahandan topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə, tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında):

Ümumi balların cəmi	Qiymət (sözlə)	Hərflə
91 - 100	əla	(A)

81 – 90	çox yaxşı	(B)
71 - 80	yaxşı	(C)
61 - 70	kafi	(D)
51 - 60	qənaətbəxş	(E)
51- baldan aşağı	qeyri-kafi	(F)

VII. Davranış qaydalarının pozulması:

Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

VIII. Təqvim-mövzu planı: Mühazirə - 15 saat; seminar - 15 saat.

No	Keçilən mövzuların məzmunu	Müh.	Sem.	Tarix
1	Mövzu: Qədim dövrdə təhsil və tərbiyə Plan: Qədim sivilizasiyalarda tərbiyənin müəssisə formalarının yaranması. Qədim Şərqdə məktəb və tərbiyə. - Qədim Şumerdə məktəb və tərbiyə. İlk yazılı abidələr - Qədim Misirdə məktəb və tərbiyə. - Qədim Çində məktəb və tərbiyə. - Qədim Türklərdə tərbiyə. Qədim Yunanıstanda tərbiyə və məktəb. - Sparta tərbiyə sistemi. - Afina tərbiyə sistemi. Qədim Yunanıstanda pedaqoji nəzəriyyələrin təşəkkülü və inkişafı. Qədim Romada pedaqoji ideyalar. Mənbə: [2;3;4;5;6]	2	4	
2	Mövzu: Orta əsrlərdə ibtidai təhsilin tarixi Plan: Orta əsrlərdə müsəlman mədəniyyətinin yaranması. - "Qurani-Kərim"də tərbiyə məsələləri. - İslam məktəbləri - İntibah dövründə Qərbi Avropada məktəb və tərbiyə. - Utopik sosialistlərin təhsil və tərbiyə haqqında fikirləri Mənbə: [3;5;6]	4	2	
3	Mövzu: XIX əsrdə Azərbaycanda ibtidai təhsil pedaqogikasının təşəkkülü və formalaşması Plan: - Azərbaycanda orta təhsil müəssisələrinin-real və klassik gimnaziyalarının meydana gəlməsi. - 60-cı illərin məktəb islahatı və qadın təhsili məsələləri. Qadın gimnaziyalarının meydana çıxması. - Qori Müəllimlər Seminariyası - Seminariyada Azərbaycan şöbəsinin açılması - Ana dili təlimi ideyası - İbtidai təhsildə ilk dərslərin yaranması - Qori Seminariyasının Azərbaycan şöbəsinin Qazaxa köçürülməsi Mənbə: [6;7;8]	4	4	
4	Mövzu: XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda ibtidai təhsilin inkişafı Plan: - XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda məktəblərin vəziyyəti (ibtidai məktəblər, şəhər məktəbləri, ali ibtidai məktəblər, "Rus-müsəlman" məktəbləri, dini məktəblər, oğlan və qız progimnaziya və gimnaziyaları, "Müqəddəs Nina" məktəbləri, realni məktəblər, Mariya gimnaziyaları). - Mətbuatın maarif və tərbiyə məsələlərində mövqeyi. - Yeni əlifba uğrunda mübarizə və Zaqafqaziya müsəlman müəllimlərinin I və II qurultayları. - Müəllim kadrlarının hazırlanması problemi. Yelizavetopol (Gəncə) müəllimlər seminariyasının təşkili. Mənbə: [3;4;5]	4	4	
5	Mövzu: Müstəqillik dövründə Azərbaycan Respublikasının təhsil siyasəti. Plan: Azərbaycanda Təhsil sistemi və onun əsasında duran prinsiplər. Fasiləsiz təhsil sistemini əsas xüsusiyyətləri Azərbaycanda müasir təhsilin bəzi problemləri və xarakterik xüsusiyyətləri. Mənbə: [1;5;6;9]	1	1	
	Cəmi: 15 saat	15s.	15s.	

IX. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Təlim nəticəsində magistrantların əldə etməli olduqları bacarıq və vərdisləri:

- elmi-tədqiqat sahəsi üzrə məqsəd və vəzifələrin, obyekt və predmetin, elmi-nəzəri və elmi-praktik araşdırmaların əhəmiyyəti, elmi hipotezin müəyyənləşdirilməsinin elmi-metodiki əsaslarının üzə çıxarılması;
 - tədqiqatın metodologiyasını müəyyənləşdirə bilmək;
 - müqayisə, ümumiləşdirmə və sistemləşdirmə; konkretləşdirmə, tənqidi yanaşma, ziddiyyətləri görmə bacarığı;
 - müstəqil elmi fərziyyə yürüdə bilmək və nəticə çıxara bilmək;
 - təhlil etmə bacarıq və vərdislərinin formalaşdırılması;
- Öyrənən tanış olur:

- ümumpedaqoji bacarıq və vərdislərlə;
- ümumpedaqoji bacarıq və vərdislərlə;
- tərbiyə və təhsildə metodoloji əsasın yaranması ilə;
- ibtidai təhsil pedaqogikasının metodik bazasının yaranması ilə;
- ibtidai təhsil pedaqogikasının təşəkkülü və yeni metodologiyanın formalaşması ilə;
- Avropa maarifçilərinin pedaqoji ideyaları ilə;
- Azərbaycanda müasir təhsilin xarakterik xüsusiyyətləri ilə;
- fasiləsiz təhsil sistemini əsas xüsusiyyətləri

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- İbtidai təhsil pedaqogikasının tarixi və metodologiyası üzrə məqsəd və vəzifələri bilir
- Pedaqoji tədqiqatların metodoloji əsaslarını izah edir
- Pedaqoji prosesin prinsipləri və qanunauyğunluqlarını təhlil edir
- Tədqiqatın metodoloji problemləri ilə əlaqədar didaktik materialları şərh edir
- Pedaqoji tədqiqatların texnologiyasını müəyyənləşdirir
- Tədqiqatın metodologiyasını müəyyənləşdirir
- Elmi-tədqiqat sahəsi üzrə obyekt və predmetin metodik əsaslarını təqdim edir

XIII. İmtahan sualları

1. Qədim sivilizasiyalarda tərbiyənin mütəşəkkil formalarının yaranması.
2. Qədim Şərqdə məktəb və tərbiyə.
3. Qədim Şumerdə məktəb və tərbiyə. İlk yazılı abidələr
4. Qədim Misirdə məktəb və tərbiyə.
5. Qədim Çində məktəb və tərbiyə.
6. Qədim Türklərdə tərbiyə.
7. Qədim Yunanıstanda tərbiyə və məktəb.
8. Sparta tərbiyə sistemi.
9. Afina tərbiyə sistemi.
10. Qədim Yunanıstanda pedaqoji nəzəriyyələrin təşəkkülü və inkişafı.
11. Qədim Romada pedaqoji ideyalar.
12. "Qurani-Kərim"də tərbiyə məsələləri.
13. İslam məktəbləri
14. İntibah dövründə Qərbi Avropada məktəb və tərbiyə.
15. Utopik sosialistlərin təhsil və tərbiyə haqqında fikirləri
16. Azərbaycanda orta təhsil müəssisələrinin-real və klassik gimnaziyalarının meydana gəlməsi.
17. 60-cı illərin məktəb islahatı və qadın təhsili məsələləri. Qadın gimnaziyalarının meydana çıxması.
18. Qori Müəllimlər Seminariyası
19. İbtidai təhsildə ilk dərslərin yaranması
20. Qori Seminariyasının Azərbaycan şöbəsinin Qazaxa köçürülməsi
21. XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda məktəblərin vəziyyəti (ibtidai məktəblər, şəhər məktəbləri, ali ibtidai məktəblər, "Rus-müsəlman" məktəbləri, oğlan və qız gimnaziyaları)
22. "Müqəddəs Nina" məktəbləri və Mariya gimnaziyaları.
23. Ana dili təlimi ideyası
24. Seminariyada Azərbaycan şöbəsinin açılması
25. Mətbuatın maarif və tərbiyə məsələlərində mövqeyi.
26. Müəllim kadrlarının hazırlanması problemi.Yelizavetopol (Gəncə) müəllimlər seminariyasının təşkili.
27. Azərbaycanda Təhsil sistemi və onun əsasında duran prinsiplər.
28. Fasiləsiz təhsil sistemini əsas xüsusiyyətləri
29. Yeni əlifba uğrunda mübarizə və Zaqafqaziya müsəlman müəllimlərinin I və II qurultayları.
30. Azərbaycanda müasir təhsilin bəzi problemləri və xarakterik xüsusiyyətləri.

XIV. Kollektiv sualları

I Kollektiv sualları

1. Qədim sivilizasiyalarda tərbiyənin mütəşəkkil formalarının yaranması.
2. Qədim Şərqdə məktəb və tərbiyə.
3. Qədim Şumerdə məktəb və tərbiyə. İlk yazılı abidələr
4. Qədim Misirdə məktəb və tərbiyə.
5. Qədim Çində məktəb və tərbiyə.
6. Qədim Türklərdə tərbiyə.
7. Qədim Yunanıstanda tərbiyə və məktəb.
8. Sparta tərbiyə sistemi.
9. Afina tərbiyə sistemi.
10. Qədim Yunanıstanda pedaqoji nəzəriyyələrin təşəkkülü və inkişafı.

II Kollektiv sualları

1. Qədim Romada pedaqoji ideyalar.
2. "Qurani-Kərim"də tərbiyə məsələləri.
3. İslam məktəbləri
4. İntibah dövründə Qərbi Avropada məktəb və tərbiyə.

5. Utopik sosialistlərin təhsil və tərbiyə haqqında fikirləri
6. Azərbaycanda orta təhsil müəssisələrinin-real və klassik gimnaziyalarının meydana gəlməsi.
7. 60-cı illərin məktəb islahatı və qadın təhsili məsələləri. Qadın gimnaziyalarının meydana çıxması.
8. Qori Müəllimlər Seminariyası
9. Seminariyada Azərbaycan şöbəsinin açılması
10. Ana dili təlimi ideyası

“İbtidai təhsil pedaqogikasının tarixi” fənninin sillabusu 7001001-İbtidai təhsil ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus “Pedaqogika, psixologiya və incəsənət” kafedrasının 12 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında (protokol №01) müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir.

Fənn müəllimi:

dos. A.X.Əliyev

Kafedra müdiri:

dos. A.X.Əliyev